

TFRS 9 KREDİ KARŞILIKLARI DÜZENLEMESİNİN BANKALARIN FİNANSAL TABLOLARINA ETKİSİNİN ANALİZİ

Analysis Of The Impact Of Tfrs 9 Loan Provisions On Banks 'Financial Statements

M. Oğuz KÖKSAL*, Adalet HAZAR†, Şenol BABUŞCU‡

ÖZ: Bankacılık sektörü üstlendiği fonksiyonları nedeniyle ekonominin temel taşı olarak adlandırabileceğimiz sektörlerin başında gelmektedir. Finansal piyasalarda yer alan diğer kurumların tam olarak gelişmemesi bu önemi daha da artırmaktadır. Bu nedenle bankacılık sektörüne yönelik atılan her adım ve yeni düzenleme hem bankaları hem de bankaların paydaşları olarak bütün ekonomik aktörleri yakından ilgilendirmektedir. Son yıllarda sektöre yönelik yapılan düzenlemeler arasında en önemlilerinden biri de kredi karşılıklarının uluslararası düzenlemeler çerçevesinde TFRS 9'a uyumlu hale getirilmesi yönündeki 2018'de yürürlüğe giren yönetmeliktir. Yönetmelik ile, krediler için ayrılan karşılıkların hesaplanma şekli kökten değiştirilmiştir. Bu çerçevede çalışmamızda bu değişimin bankalara etkilerini görmek amacıyla analiz yapılması hedeflenmiştir. Çalışmamızda düzenlemenin yürürlüğe girişi öncesi ve sonrasındaki 3'er aylık 8 dönemdeki rakamsal gelişmeler sektörün yaklaşık yüzde 70'ine hakim olan 7 banka için analiz edilmiştir. Çalışmanın temel kriterleri kredi karşılıklarının hesaplamalarındaki değişikliği görmeye olanak sağlayacak bazı temel rasyoların oluşturulması ve bu rasyolardaki değişimin iki farklı dönem için karşılaştırılmasını kapsamaktadır. Bu çerçevede çalışmada 6 rasyo kullanılmıştır. Analiz hem banka bazlı rasyolardaki değişim hem de rasyo bazlı genel eğilimin analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Netice olarak, kredi karşılıklarına ilişkin yeni uygulama analiz yapılan dönem sonuçlarına göre bankaların finansal tablolarını olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte bankaların sermaye yeterlilik rasyolarını belirli bir seviyede tuttukları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: TFRS 9, kredi karşılıkları, banka performansı

JEL Sınıflandırması: F65, G20, G21.

ABSTRACT: The banking sector is one of the leading sectors that we can name as the cornerstone of the economy due to its functions. The fact that other institutions in the financial markets are not fully developed increases this importance even more. For this reason, every step taken and new regulation for the banking sector concerns all economic actors both as banks and stakeholders of banks. One of the most important arrangements for the sector in recent years is the regulation that came into force in 2018 to harmonize loan provisions with TFRS 9 within the framework of international regulations. With the Regulation, the method of calculating the provisions for loans has been radically changed. In this context, in our study, it is aimed to conduct an analysis to see the effects of this change on banks. In our study, numerical developments in 8 periods of 3 months before and after the enforcement of the regulation were analyzed for 7 banks that dominate about 70 percent of the sector. The main criteria of the study include creating some basic ratios that will allow to see the change in the calculations of loan provisions and comparing the changes in these ratios for two different periods. In this framework, 6 ratios were used in the study. The analysis was carried out both as a change in bank-based ratios and an analysis of the general trend based on ratios. As a result, the new application regarding loan provisions affected the financial statements of banks negatively according to the results of the analyzed period. However, it is seen that banks keep their capital adequacy ratios at a certain level.

Keywords: TFRS 9, loan provisions, bank performance.

JEL Classification: F65, G20, G21.

* Dr., Emekli Bankacı, mokoksal@gmail.com, orcid ID orcid 0000-0002-0037-7671

† Prof. Dr., Başkent Üniversitesi, TBF Finans ve Bankacılık Bölümü, ahazar@baskent.edu.tr, orcid ID 0000-0002-1483-8360

‡ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, TBF Finans ve Bankacılık Bölümü, babuscu@baskent.edu.tr, orcid ID orcid.org/0000-0003-2870-6358.

1- Giriş

Ekonomi içinde bulunan sektörlerin kendine özgü sağladığı katkılar, ilgili sektörün önem derecesini belirleyen unsurların başında gelmektedir. Çok sayıda sektörün yanı sıra bankacılık sektörü de ekonomi içinde faaliyet gösteren işletmeleri bünyesinde bulunduran sektör konumundadır. Bankalar her ticari işletme gibi çeşitli şekillerde temin ettikleri kaynaklarıyla varlık oluşturarak, hizmet üreten işletmelerdir. Ancak, diğer ticari işletmelerden bankaları ayıran en temel özellik bir taraftan ülke tasarruflarının üretime kaynak olarak aktarılmasında üstlendiği fonksiyon iken, belki de daha önemli diğer fonksiyonu faaliyetlerin kayıt altına alınmasındaki rolü çerçevesinde, hizmet sunarken aracılık ettiği ve kazanç doğan her türlü gelirin kaynağında vergilendirilmesini sağlamasıdır. Bu işlev özünde devlet bütçesinde gelirler içinde en büyük ağırlığı olan vergi gelirlerinin sağlıklı olarak toplanmasına olanak sağlamaktadır.

Bankalar bu önemli fonksiyonları nedeni ile kuruluşlarından, faaliyetlerine, hatta tasfiyelerine kadar olan her aşamada çok sıkı bir gözetim, denetim ve kurallara tabidir.

Bu çalışmada bankaların en temel iki ürününden birisi olan krediye ilişkin, muhasebenin ihtiyatlılık ilkesi kapsamında ayrılması gereken kredi karşılıkları hakkında yapılan düzenleme değişikliğinin bankaların finansal yapısı ile ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır.

2- Literatür

Literatürde irdelediğimiz konuya ilişkin gerek dünyada gerekse Türkiye’de son dönemde bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Albian, A. (2020) çalışmasında, Expected Credit Loss (ECL) modeli kredi zararı karşılıklarının öngörülebilirliği ve potansiyel sonuçlarının piyasa disiplini üzerindeki etkisini incelemektedir. Makalede ayrıca UFRS 9'un uygulamaya konulmasından sonra, kredi zararı karşılıkları ve zarar modelinin nesnel belirleyicileri (yani, takipteki kredilerdeki değişimler ve takipteki krediler düzeyi) arasındaki ilişkinin azalıp azalmayacağı araştırılmıştır. Çalışmada 172 bankanın 2016-2019 yılları arasındaki 3 aylık dönemlerdeki bilgileri kullanılmıştır.

Elde edilen ampirik bulgulara göre, UFRS 9 sonrası dönemde, kredi zararı karşılıkları ile zarar modelinin belirleyicileri arasındaki ilişkide bir azalma görülmüştür. Ayrıca, UFRS 9 sonrası dönemde kaldırılacak riskteki değişime duyarlılığında bir azalma tespit edilmiştir, bu da bankaların risk alma üzerindeki zayıflamış bir piyasa disiplini göstermektedir. Bu sonuçlar, kredi zararı karşılıkları yoluyla daha fazla düzeltmeye izin veren ülkelerdeki bankalardan kaynaklanmaktadır.

Karaarslan ve Gülhan (2020) tarafından yapılan çalışmada TFRS 9'a geçişin Türkiye'de faaliyette bulunan tüm halka açık bankaların finansal durum tablolarına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç için, The European Banking Authority (EBA) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) geçmiş dönemlerde geçiş sürecine yönelik yaptığı etki analizi çalışmalarında öne çıkardığı finansal durum tablosu kalemleri ile sermaye yeterliliği oranları beklentileri, bu bankaların bağımsız denetim raporlarından, banka internet sitelerinden, BDDK ve Türkiye Bankalar Birliği'nin interaktif veri sisteminden edinilen bilgiler ile karşılaştırılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmı, Borsa İstanbul'da halka açık 10 bankanın finansal tablolarında yeni uygulamanın etkilerini incelemektedir. Geçiş etkilerinin analizi sırasında finansal durum tablolarındaki etkiler, kapsam dahilindeki bankaların bağımsız denetim raporlarında yer alan 1 Ocak 2018 açılış finansal durum tablolarındaki değişimlerin verildiği finansal tablolardan alınmıştır. Çekirdek Sermaye Yeterliliği Oranı (ÇSYO) ve Sermaye Yeterliliği Standart Oranı'nda (SYSO) ise Aralık 2017 ve Ocak 2018 oranları karşılaştırılmıştır.

Standart değişikliği sonrasında, Türkiye'de halka açık bankaların finansal durum tablolarındaki değişimler ile Avrupa Birliği ve Türkiye'deki otoriteler tarafından yapılan etki analizlerindeki beklentiler karşılaştırılmış ve toplam karşılıklar, sermaye yeterliliği standart oranı ile çekirdek sermaye yeterliliği oranı beklentileri ile gerçekleştirmeleri arasında uyumsuzluklar gözlemlenmiştir. Bu paralelde, Aralık 2017 ve Ocak 2018 finansal tablolarına göre ÇSYO'nda artış ve SYSO'da azalış ortaya çıkmış, yeni uygulamaya ilişkin Türkiye'de faaliyette bulunan halka açık bankaların 1 Ocak 2018 tarihli TFRS 9'a geçiş finansal tabloları incelendiğinde ise, toplam karşılık tutarında artış gözlemlenmiştir.

Us (2020) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlanan Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 9) kredi sınıflandırması ve karşılıkları hükümlerinin Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren seçilmiş mevduat bankaları üzerindeki etkisi incelenmektedir. Yapılan analiz sonucunda, TFRS 9 uygulaması sonrasında yakın izlemedeki krediler ve diğer alacakların arttığı, ancak bu artışın kamu bankalarında daha düşük özel bankalarda daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede, aynı dönemde donuk alacakların toplam kredilere olan oranının da arttığı, yine kamu bankalarında bu artışın daha sınırlı kaldığı özel bankalarda daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada TFRS 9 uygulamasının bankalar üzerinde farklı etkilere sahip olmasının sebeplerinin mikro düzeyde incelenmesiyle daha kolay tespit edilebileceği belirtilmekle birlikte mevcut veriler doğrultusunda yapılan analiz banka mülkiyetinin konu açısından ön plana çıktığı söylenmektedir. Son olarak banka mülkiyeti etkeninin bankalar arasında gözlenen ayrışmayı açıklamada tek başına yeterli olmadığı, varlık büyüklüğü gibi bankaya özgü başka değişkenlerin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Zamil (2020) tarafından yürütülen çalışmada pandemi koşullarında bankaların beklenen kredi karşılıklarının durumu özetlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada Basel Komitesinin Covid-19 salgını sonrasında bankaları reel ekonomiyi desteklemeye teşvik etmeye yöneldiği ve bunlardan biri olarak bankaların beklenen kredi zararları karşılıklarına aşırı muhafazakar bir yaklaşım almamasını amaçladığı belirtilmektedir. Yazar tarafından önerilen eylemlerden biri de, bankaların ECL karşılık

uygulamaları üzerindeki baskının hafifletilmesi ve ECL hükümlerinin CET 1 sermayesinin 2020 ve 2021 için hesaplanmasındaki etkisini tamamen etkisiz hale getirme seçeneğidir.

Bununla birlikte bu uygulamaya, düzenleyici tedbirlerle, bankaların sermayelerini korumak için yeni önlemler eşlik etmelidir. Halen bazı bölgelerde alınan bu önlem, küresel ekonomi normale dönene kadar hisse geri alımları ve temettü ve ikramiye ödemeleri üzerinde ciddi kısıtlamalar getirilmesidir. Bu kolektif tedbirler, bankaların borç verme kapasitelerini artırmalarına yardımcı olurken aynı zamanda gelecekteki kredi zararlarını özümseme yeteneklerini de artıracaktır. Çalışmada bununla birlikte, bankaların riski yükseltmek ve muhasebe standartlarında esneklik kullanımı arasında bir denge kurmasının, finansal istikrarı teşvik etmek için kilit rol oynayacağı belirtilmektedir.

Birkan (2019) tarafından yürütülen çalışmada TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının yürürlüğe girmesinin bankacılık sektöründeki kredi değer düşüklüğü ve kredi karşılıkları üzerine etkisi incelenmiştir. Çalışmada sektörün 2017 yılı son üç çeyrek ortalaması ile 2018 yılı ilk üç çeyrek ortalaması verileri esas alınarak Kredi ve Alacaklar (Net) hesabındaki ve Beklenen Zarar Karşılıklarındaki rakamsal gelişmeler esas alınarak Beklenen Zarar Karşılıkları/Kredi ve Alacaklar (Net) oranı karşılaştırılmıştır. Sonuçta oranda gerileme olduğu tespit edilmiş olup yaşanan olumsuz ekonomik konjonktürle örtüşmediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada 2017 ve 2018 yıllarında ekonomik değişkenlerin volatilitésinin yüksek olması, TFRS 9'un 2018 yılında uygulamaya başlanması, incelemeye tabi tutulan dönem sayısının azlığı kısıtları dikkate alındığında, ekonominin daha stabil olduğu ve analize konu edilen dönem sayısının daha fazla olduğu bir çalışmada sonuçların daha anlamlı çıkacağı düşünülüyor söylenmektedir.

Huizinga and Laeven(2019)çalışmalarında, bankaların euro bölgesinde kredi zararları için karşılık ayırmalarının döngüsel davranışlarını euro dışı ülkeler ile karşılaştırarak analiz etmişlerdir. Bu çalışmada 1996-2015 dönemi için kapsamlı bir panel veri kümesi kullanılmıştır. Verisi alınan ülkeler 28 AB üye ülkesi artı Kanada, Norveç, İsviçre ve ABD'dir.

Euro bölgesindeki kredi zararı karşılıklarının GSYİH büyümesi ile olumsuz ilişkili olması açısından devresel olduğu belirtilmektedir. Ayrıca kredi büyümesinin kredi zarar karşılıkları ile negatif ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Yazara göre elde edilen sonuçlar, euro bölgesi bankaları arasında karşılık ayırmada heterojenlik bulgusu, bankaların, kredi zararı karşılık ayırmada maruz kalınan zarar modelini uygulamak için takdir yetkisi kullandığını göstermektedir. Bu heterojenliğin UFRS 9 nedeniyle ortadan kalkması olası değildir ve bu nedenle euro alanı bankaları arasında kredi kaybı karşılık kurallarının daha standart bir şekilde uygulanmasını sağlamak için kayda değer çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Gebhardt and Novotny-Farkas (2018) çalışmalarında, Avrupa Birliği'nde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları kapsamında yeni zarar yaklaşımına geçişin, ülkeler arası karşılaştırılabilirliğini, kredi zararı karşılıklarının öngörülebilme yeteneğini etkileyip etkilemediğini ve nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Çalışmada yeni zarar yaklaşımının uygulanmasının daha karşılaştırılabilir kredi zarar karşılıkları oluşturduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları ayrıca IFRS'nin benimsenmesinden sonra kredi zararı karşılıklarının öngörülme yeteneğinin arttığını göstermektedir. Son olarak, tamamlayıcı analizlerde, kredi zararı karşılıklarının

karşılaştırılabilirliğinin artmasının, AB'de piyasa disiplininin etkinliğinde bir iyileşme gösteren banka kaldıraçının risk duyarlılığının ülkeler arası yakınsaması ile ilişkili olduğu söylenmektedir.

Seitz vd. (2018) çalışmalarında tarihsel verilere dayanarak, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları 9'un beklenen kredi kaybı (ECL) modelini kullanarak zaman serilerini simüle etmiş ve bunların Uluslararası Muhasebe Standardı 39 altındaki kredi zararı karşılıklarına kıyasla nasıl oluştuklarını analiz etmişlerdir. UMS 39 kapsamındaki mevcut modelin geçmişe dönük eğilimli, ECL modelinin ise ileriye dönük olduğu söylenmektedir. Çalışmada UFRS 9 aşamaları ve finansal varlıkların olası aşama geçişleri dikkate alınırken, ECL'nin üç bileşenini yani temerrüt olasılığını, temerrüt riskini ve temerrüt zararını tahmin etmek için aşama bazlı bir simülasyon modeli kullanılmıştır. Model 2005-2014 yılları arasında Avrupa bankacılık verileriyle kalibre edilmiş olup yeni ECL modeli altında beklenen karşılık miktarı tahmin edilmiş ve bu tutarın hangi parametrelere en duyarlı olduğu test edilmiştir. Çalışma sonuçlarında, simüle edilmiş ECL karşılıklarının genel olarak IAS 39 karşılıklarına göre daha yüksek olmamasına rağmen, kriz zamanlarında IAS 39 karşılıklarını aşma eğiliminde oldukları görülmektedir. Simüle edilen karşılıklar, piyasa ortamındaki değişikliklere karşı çok değişkendir ve özellikle daha sıkıntılı olan bankalar için önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Sultanoğlu (2018)'nce yapılan çalışmada, yeni standarda göre değer düşüklüğü karşılıklarının ölçümü ve muhasebeleştirilmesi açıklandıktan sonra, Avrupa Bankacılık Sektöründe bu geçişin beklenen muhtemel nitel ve nicel etkileri analiz edilip, sonuçları Türk Bankacılık Sektörü ile karşılaştırılmıştır. Çalışmada yapılan analiz sonucunda Avrupa'da geçiş sonucu, karşılıkların ortalama olarak % 13 -% 18 aralığında artması, buna bağlı olarak da çekirdek sermaye ve toplam sermaye yeterliliği rasyosunda sırasıyla, ortalama 45-75 ve 35-50 baz puanlık düşmesinin beklendiği belirtilmektedir. Türkiye'deki beklenti ise, sonuçların tam tersi yönde olacağıdır. Türkiye'deki bankalar için toplam karşılıklar tutarının % 4 civarında düşmesi ve çekirdek sermaye ve toplam sermaye yeterliliği rasyolarında ise, bir miktar pozitif etki olması beklenmektedir.

3- Kredi Karşılıklarına İlişkin Temel Düzenlemeler

Bankaların faaliyetlerine ilişkin uygulayacakları muhasebe ve raporlama sisteminin genel çerçevesi 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 37. maddesinde yer almaktadır. Bu konudaki detaylı düzenleme ise gözetim ve denetim otoritesine bırakılmıştır. Nitekim, 01 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş olan "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" BDDK tarafından hazırlanmıştır. Bu yönetmelik tüm muhasebe ve raporlama faaliyetlerini kapsamaktadır. Ancak bazı konularda ayrıca daha da detaylı düzenlemek amacıyla spesifik yönetmelikler BDDK tarafından çıkarılmıştır. Bu düzenlemelerden birisi aynı zamanda bu çalışmanın temel konusunu oluşturan kredi karşılıklarına ilişkin yönetmeliktir.

Muhasebe açısından karşılık ayırmak, doğmuş/doğacak bir olumsuzluk için gider kaydı yapılması anlamını taşımaktadır. Ancak burada karşılık ayrılan alacaktan ümit tamamen kesilmemiş demektir. Çünkü bir alacağın tahsili konusundaki olasılık sıfır ise, bu durumda işletmeler bu alacaklarını silerek, yani bilançodan çıkararak, alacak ile ilişkilerini tamamen kesmektedir. Aksi

durumda, donuk alacak olarak nitelendirilip, alacağın tamamı için karşılık ayrılması durumunda, ilgili alacaktan tahsilat yapılması durumunda daha önce gider olarak muhasebeleştirilen tutarın ya iptal kaydı ya da gelir kaydı söz konusudur. Bu durum işletmenin karlılığını olumlu etkileyecektir.

Bankalar açısından da en büyük alacak kalemlerini oluşturan kredilere ilişkin ayrılan karşılığın temel bakış açısı farklı değildir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Karşılıklar, teminatlar ve kayıttan düşme" başlığı altında yer alan 53. maddesi şöyledir:

"Bankalar, krediler ile ilgili olarak doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, kredilerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesi ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre kayıttan düşülmesine, kredilerin yeniden yapılandırılması dâhil geri ödemelerine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır."

Bu konudaki detaylar BDDK tarafından bir yönetmelik ile düzenlenmiştir. Bankaların kredi ve alacaklarına ilişkin ayıracakları karşılıkları belirleyen düzenleme 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ilgili maddesi çerçevesinde BDDK tarafından 01 Kasım 2006 çıkarılan "Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"tir.

Yönetmelik kapsamında krediler 5 ana grupta sınıflandırılmak zorundadır⁴.

Birinci Grup- Standart Nitelikli Krediler: Bu grupta kredibilitesi normal olup, anapara / faiz ödemelerinde herhangi bir sorun yaşamayan krediler yer almaktadır. Temel kurallardan birisi de kredi geri ödemelerinde 30 günden fazla sorun yaşanmamasıdır.

İkinci Grup- Yakın İzlemedeki Krediler: Bu grupta yer alan kredilerin anapara/ faiz ödemelerinde bir miktar zayıflama olmakla birlikte kontrol altında tutulması durumunda henüz ciddi ölçüde risk oluşturmayan krediler yer almaktadır. Bu grubun da temel kurallarından birisi kredi geri ödemelerinde yaşanan sorunlara ilişkin sürenin 30-90 gün aralığında seyretmesidir.

Üçüncü Grup- Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler: Kredi değerliliği bozulan, geri ödemelerde 90 günden fazla gecikme yaşayan ya da yaşayacağı kesinleşen özelliklere sahip krediler bu gruptadır.

Dördüncü Grup- Tahsili Şüpheli Krediler: Kredi değerliliğindeki bozulma ciddi seviyeye ulaşan, geri ödemelerdeki gecikmeleri 180 gün ile 365 gün aralığında olan krediler bu grupta sınıflandırılmaktadır.

Beşinci Grup- Zarar Niteliğindeki Krediler: Kredi değerliliği tamamen ortadan kalkan, geri ödemelerde yaşanan gecikme 1 yılın üzerine çıkan krediler de bu grupta sınıflandırılmaktadır.

Bu sınıflandırma ayrılacak karşılık konusunda da temel oluşturmaktadır. 3, 4. ve 5. Grup kredilerin ortak adı "Donuk Alacaklar"dır. İlgili yönetmeliğin 5. maddesinde konuya ilişkin detaylar yer almaktadır. Burada dikkati çeken hususlardan birisi, bir gerçek ya da tüzel kişiliğin bir bankada birden fazla kredisinin olması durumunda, bu kredilerden herhangi birinin donuk alacak olarak nitelendirilmesi halinde diğer kredilerinin de donuk alacak olarak sınıflandırılması gerekliliğidir. Bu

⁴Sınıflandırmaya ilişkin bilgiler çok özet verilmiş olup, daha özel nitelikler ilgili düzenlemede yer almaktadır.

konunun bir istisnası şöyle ifade edilmektedir: “Tüketici kredileri borçlu yerine kredi bazında değerlendirilebilir ve birden fazla tüketici kredisi kullanılmış olan bir borçlunun bu kredilerinden birinin donuk alacak olarak sınıflandırılması halinde, diğer tüketici kredileri bankaca Birinci Grup haricindeki gruplar altında sınıflandırılabilir.”

2008 yılında yaşanan küresel finansal kriz sonrasında düzenleyici ve denetleyici kurumlar her açıdan nerelerde hata yapıldığını sorgulamışlar, bunun sonucunda elde edilen bilgilere göre de piyasanın gereklerini daha fazla karşılayabilecek şekilde yeni düzenlemeleri hayata geçirmeye başlamışlardır. Nitekim mevcut kredi karşılığı düzenlemesinin bakış açısına bakıldığında, temel olarak statik bir yapı içerdiği görülmektedir. Kredilerin sadece mevcut durumda fiili olarak ödenip ödenmediği, ödenmeme durumunda da gecikme süreleri başta olmak üzere bazı temel kriterlere göre gruplandırıldığı şekliyle, aynı grup için tek karşılık oranı uygulaması mevcuttur. Bu çerçevede, sözkonusu karşılık yönetmeliği, her bir kredinin kendi iç dinamiklerinin doğrudan dikkate alınmadığı bir uygulama olarak ifade edilebilir (BDDK 2020).

Uluslararası gelişmeler kapsamında değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve daha gerçekçi finansal tablolar düzenleyebilmek adına TFRS 9 kapsamında kredi ve alacaklar için statik bir uygulama olan standart orana bağlı karşılık uygulaması yerine beklenen kredi zararı hesaplaması uygulamasını da içinde barındıran “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” 01.01.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

4- Kredi Karşılıklarına İlişkin Temel Düzenlemelerin Karşılaştırılması

01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren ve daha sonra 01.01.2018 tarihinde TFRS 9 düzenlemesini dikkate alarak revize edilen “Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”te krediler yine temel olarak 5 grupta gruplandırılmakta, 3, 4 ve 5. Gruptaki krediler “Donuk Alacak” olarak adlandırılmaya devam edilmektedir. Ancak Yönetmeliğin yeni halinde 01.01.2018 tarihinden itibaren bankaların kredi karşılığı ayırmalarında 2 farklı yöntem yer verilmiştir. Bunlardan ilki, Yönetmeliğin önceki halindeki bakış açısı korunarak, sadece statik olan oranlarda artırılış yapılmasıdır. Diğer ise, TFRS 9’a uygun olarak karşılık ayıracak bankalar için yeni ortaya konulan yöntemin kurallarıdır. Aşağıda yer alan tabloda kredi karşılıklarına ilişkin önceki düzenleme ile yeni düzenleme karşılaştırması yer almaktadır.

Tablo 1. Kredi Karşılık Oranlarının Karşılaştırılması

Kredi Grupları	Önceki Düzenlemeye Göre	Yeni Düzenlemeye Göre	
		TFRS 9’u Uygulamayan	TFRS 9’u Uygulayan
1. Grup- Standart Nitelikli Krediler	Nakdi % 1/ G.nakdi %01,5	% 1,5	12 Aylık BKZ
2. Grup- Yakın İzlemedeki Krediler	Nakdi % 2/ G. Nakdi %0,03	% 3	Ömür Boyu BKZ
3. Grup- Tahsil İmkkanı Sınırlı Krediler	%20	%20	Ömür Boyu BKZ
4. Grup- Tahsili Şüpheli Krediler	%50	%50	Ömür Boyu BKZ
5. Grup- Zarar Niteliğindeki Krediler	%100	%100	Ömür Boyu BKZ

Aynı zamanda karşılık uygulamasında değişiklik ile karşılık değerlerinin finansal durum tablosunda gösteriminde de farklılık olmuştur. Bu farklılığa aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2: Kredi Karşılıklarının Bilançoda Gösteriminin Karşılaştırılması

Kredi Grupları	Önceki Düzenlemeye Göre Yeri/Adı	Yeni Düzenlemeye Göre	
		TFRS 9'u Uygulamayan	TFRS 9'u Uygulayan
1. Grup- Standart Nitelikli Krediler	Pasif / Genel Karşılık	Pasif / Genel Karşılık	Aktif- Düzenleyici Hesap/ BKZ - 12 Aylık
2. Grup- Yakın İzlemedeki Krediler			Aktif- Düzenleyici Hesap/ BKZ - Kredi Riskinde Önemli Artış
3. Grup- Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler	Aktif- Düzenleyici Hesap/ Takip. Krd. Özel Karşılığı	Aktif- Düzenleyici Hesap/ Takip. Krd. Özel Karşılığı	Aktif- Düzenleyici Hesap/ BKZ – Temerrüt (Üçüncü Aşama – Özel Karşılık)
4. Grup- Tahsili Şüpheli Krediler			
5. Grup- Zarar Niteliğindeki Krediler			

TFRS 9'a göre kredi karşılığı için yeni bir ifade kullanılmaya başlanılmış, kredi zararı ve "Beklenen Kredi Zararı (BKZ)" kavramı uygulamada yerini almıştır. Yeni düzenleme ile bankaların vermiş olduğu kredilerin risk seviyesindeki artışa ilişkin farklı bakış açısı getirilerek her bir grup kredi için BKZ hesaplaması kurallara bağlanmıştır.

Yeni düzenleme yer alan bazı temel kavramlar şöyledir:

- Kredi zararı: Sözleşme uyarınca gerçekleşmesi gereken nakit akışlarının tamamı ile işletmenin tahsil etmeyi beklediği nakit akışlarının tamamı arasındaki farkın etkin faiz oranı üzerinden hesaplanan bugünkü değeridir.

- Beklenen kredi zararı: Kredi zararlarının, ilgili temerrüt risklerine göre ağırlıklandırılmış ağırlıklı ortalamasıdır (PWC 2015, PWC 2017, PWC 2020).

- Temerrüt olasılığı (PD): Belirli bir zaman diliminde kredinin temerrüde düşme olasılığını ifade etmektedir.

- Temerrüt Halinde Kayıp (LGD): Borçlunun temerrüde düşmesi halinde, krediden kaynaklanan ekonomik kaybı ifade eder. Oran olarak ifade edilir. LGD'nin formülü şöyledir (Yıldırım, 2018:278):

$$LGD (\%) = 1 - \text{Net Tahsilat Oranı} (\%) \quad (1)$$

- Temerrüt Tutarı (EAD): Nakdi kredilerde, rapor tarihi itibarıyla kullandırımı gerçekleşmiş bakiyeyi ifade eder. Gayri nakdi kredi ve taahhütlerde ise krediye dönüşüm oranı uygulanarak hesaplanan değerdir.

Kredi dönüşüm oranı, cari tarih ile temerrüt tarihi arasındaki muhtemel risk artışlarının uyarlamada kullanılan krediye dönüşüm oranına tekabül etmektedir. Bu çerçevede TFRS 9'a uygun olarak kredi karşılığı hesaplayıp finansal tablolara aktaracak olan bankalar 3 farklı karşılık hesaplaması kullanacaklardır.

Yönetmelik, 1. Grup Krediler- Standart Nitelikli Krediler için hesaplanacak karşılık uygulamasını Aşama 1 olarak adlandırmıştır.

Aşama 1: 12 aylık beklenen kredi zararı, bir finansal araç üzerindeki raporlama döneminden sonraki 12 ay içinde mümkün olan temerrüt durumundan kaynaklanır ve ömür boyu beklenen kredi zararının bir kısmı olarak hesaplanır (KPMG 2015).

$$\text{BKZ (ECL): } PD \times LGD \times EAD$$

(2)

Yönetmelik, 2. Grup Krediler- Yakın İzlemedeki Krediler için hesaplanacak karşılık uygulamasını Aşama 2 olarak adlandırmıştır.

Aşama 2: Kredinin kullandırım tarihindeki kredi riskinde önemli ölçüde artış meydana geldiğinde, banka ömür boyu beklenen kredi zararı hesaplanmaktadır. Kredinin ilk verildiği tarihteki temerrüt olasılığı ile günceldeki temerrüt olasılığı arasında %1'den fazla fark var ve finansal tablolara ilk giriş günündeki temerrüt olasılığı ile günceldeki temerrüt oranı arasındaki farkın, finansal tablolara ilk giriş günündeki temerrüt olasılığına oranı %150'den fazla ise kredi riskinde önemli derecede artış bulunmaktadır (Yıldırım, 2018:24).

$$\text{BKZ (ECL): } \sum_{t=1}^T PD_t \times LGD_t \times EAD_t \times D_1 \quad (3)$$

Yönetmelik, 3. Grup Krediler- Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler, 4. Grup – Tahsili Şüpheli Krediler ve 5. Grup – Zarar Niteliğindeki Krediler için hesaplanacak karşılık uygulamasını Aşama 3 olarak adlandırmıştır.

Aşama 3: Değer düşüklüğüne uğramış krediler için, banka ömür boyu beklenen kredi zararlarını muhasebeleştirir. Yöntem, Aşama 2 varlıkları ile benzerdir ve temerrüt olasılığı %100 olarak dikkate alınır. Donuk alacak grubu olarak adlandırılan bu 3 grup için de BKZ hesaplamasında kullanılacak formül aşağıdadır.

$$\text{BKZ (ECL): } \sum_{t=1}^T PD_t \times LGD_t \times EAD_t \times D_1 \quad (4)$$

5- Kredi Karşılıklarına İlişkin Düzenlemelerin Finansal Tablolara Yansımalarının Karşılaştırılması ve Analizi

Çalışmanın bu bölümünde kredi karşılıklarına ilişkin TFRS düzenlemesini de kapsamına alan ve halen uygulanmakta olan Yönetmelikte kredi karşılığı ayrılması konusunda yapılan değişikliğin finansal tablolara etkisi incelenmektedir.

İnceleme TFRS 9 uygulama öncesini kapsayan 2016-2017 yıllarındaki 3'er aylık 8 dönem ile, uygulamanın yürürlüğe girdikten sonraki 2018-2019 yıllarındaki 3'er aylık 8 dönemdeki rakamsal gelişmelerin karşılaştırılması ve analizini içermektedir. Analize esas 16 döneme ilişkin rakamsal değerle analiz kapsamındaki bankaların bağımsız denetim raporları konu bazında tek tek derlenerek elde edilmiştir. Çünkü analiz kapsamındaki 2016-2019 yıllarına ait kamuoyu ile paylaşılan finansal durum tabloları ile gelir tabloları ve kredi ile karşılık rakamlarının finansal tablolarda gösterimi farklılık arz etmektedir. Bu nedenle analizdeki verilerin doğrudan finansal tablolardan alınması sağlıklı bir değerlendirme yapmaya olanak sağlamayacaktır. Analiz kapsamında 7 adet bankanın

verileri yer almaktadır. Bu bankalar sektörün yaklaşık %70'lik bölümünü oluşturmaktadır. Akbank, T. İş Bankası, T. Garanti Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, TC Ziraat Bankası, T. Halk Bankası ve T. Vakıflar Bankası analizde verileri değerlendirilen bankalardır.

Tablo 3: Analiz Kapsamındaki bankaların Sektör Payları (31.12.2019)

Banka	Aktif	Pay %	Kredi	Pay %
TC Ziraat Bankası	649.756	14,5	447.983	16,9
T. İş Bankası	468.059	10,4	289.244	10,9
T. Halk Bankası	457.045	10,2	309.208	11,6
T. Vakıflar Bankası	419.426	9,3	292.091	11,0
T. Garanti Bankası	391.152	8,7	251.165	9,5
Yapı ve Kredi Bankası	387.496	8,6	240.464	9,1
Akbank	360.501	8,0	203.834	7,7
7 Banka Toplamı	3.133.436		2.033.989	
Sektör*	4.490.818		2.655.946	
Pay		69,8		76,6

* Resmi sektör rakamları açıklanmadığı için BDDK'nın açıkladığı geçici veriler kullanılmıştır.

2018 yılına kadar olan süreç içinde bankaların finansal durum tablosunun aktif kalemi içinde; birinci grup, ikinci grup kredilerin risk bakiyesi ile (genel karşılıklar düşülmemiş hali), donuk alacakların net bakiyesi (krediler özel karşılığının düşülmüş hali) toplamı yer almakta idi. Aynı zamanda finansal durum tablosunda donuk alacakları oluşturan Takipteki Krediler (Brüt) kalemi ile hemen altında Takipteki Krediler Özel Karşılığı kaleminde de donuk alacakların tamamı için ayrılan karşılığı görmek mümkün idi. Birinci ve İkinci grup krediler için ayrılan ve genel karşılık olarak nitelendirilen rakamlar ise kaynak tarafında “Karşılıklar” kaleminin altında “Genel Karşılıklar” kaleminde izlenmekte idi.

01.01.2018 tarihinden itibaren TFRS 9'a göre düzenlenen kredi karşılıklarına göre beklenen kredi zararı ayırmaya başlayan bankaların finansal tablolarında kredi ve karşılık kalemlerinin yer alma şekli değişmiştir. Krediler ve karşılıkları, yeni formattaki finansal durum tablosunda “İtfa Edilmiş Maliyeti İle Ölçülen Finansal Varlıklar” ana kaleminin altında yer almaktadır. Bu ana kalemin altında yer alan tüm kalemler brüt tutarları ile gösterilmektedir. Nitekim, 5 grup olarak nitelendirilen tüm kredilerin brüt bakiyeleri toplamı, “Krediler” kaleminde gösterilmektedir. Ancak finansal durum tablosunda ana kalem olan İtfa Edilmiş Maliyeti İle Ölçülen Finansal Varlıklar toplamı alınırken, bu ana kalem altında ve düzenleyici kalem olarak bulunan “Beklenen Zarar Karşılıkları” kalemindeki tutar ile krediler dahil bu ana kalem altında yer alan alacakların tamamı için hesaplanan BKZ'deki bakiye ile netleştirilmektedir. Dolayısı ile krediler için hesaplanmış olan beklenen kredi zararı değerine finansal durum tablosundan doğrudan ulaşmak mümkün değildir.

Bu nedenle çalışmada kullanılan veriler kalem bazında her banka için bağımsız denetim raporlarından derlenmiştir. Sonrasında da karşılaştırmaya uygun hale getirilmiştir. Bu kapsamda tüm dönemler için çalışmada yer alan kalemlerden:

- Krediler: 5 grup kredilerin brüt bakiyelerini,
- Takipteki Krediler: Donuk alacakların brüt bakiyelerini,

- Kredi karşılıkları toplamı: 5 grup krediler için her dönem ayrılmış karşılıkları⁵,
- Kar/Zarar: Cari dönem kar/zararını,
- Özkaynak: O döneme ilişkin finansal durum tablosunun kaynak bölümünde yer alan özkaynak rakamını ifade etmektedir.

Çalışmanın temel kriterleri kredi karşılıklarının hesaplamalarındaki değişikliği görmeye olanak sağlayacak bazı temel rasyoların oluşturulması ve bu rasyolardaki değişimin iki farklı dönem için karşılaştırılmasını kapsamaktadır. Bu çerçevede çalışmada şu 6 rasyo belirlenmiştir: Takipteki Krediler /Toplam Krediler, Kredi Karşılıkları / Toplam Krediler, Kredi Karşılıkları / Kar-Zarar, Karşılıklar / Özkaynaklar, Takipteki Krediler/ Özkaynaklar ve Sermaye Yeterliliği Rasyosu'dur. Bu rasyoların 2'si halen çeşitli istatistik ve raporlamalarda kullanılmakta iken, 4 adet rasyo yazarlar tarafından belirlenmiştir. Analiz 2 farklı bakış açısı ile gerçekleştirilmiştir.

- 1- Banka bazlı rasyolardaki değişim.
- 2- Rasyo bazlı genel eğilimin analizi.

5.1. Banka Bazlı Rasyolardaki Değişimin Analizi

Analiz kapsamındaki bankaların çalışma kapsamında belirlenen 6 rasyo için 2016-2019 dönemine ilişkin gelişmeleri şöyledir:

4.1.1. Akbank

Uzun yıllardır bankacılık sektörünün en büyük bankaları arasında yer alan Akbank'ın analiz dönemine ilişkin hesaplanmış rasyo değerleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: Akbank Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Topl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn	SYR
03.2016	2,2	2,5	3,6	13,3	11,6	14,8
06.2016	2,3	3,0	1,9	15,7	12,0	14,9
09.2016	2,4	3,3	1,5	17,6	12,9	15,0
12.2016	2,6	3,8	1,4	20,6	13,9	14,3
03.2017	2,6	2,7	3,4	14,1	13,2	15,7
06.2017	2,2	2,6	1,6	12,9	11,1	16,6
09.2017	2,3	2,8	1,1	13,2	10,6	17,6
12.2017	2,3	3,4	1,1	16,6	11,2	17,0
03.2018	2,0	3,2	3,8	15,9	9,8	16,8
06.2018	2,7	4,0	4,8	19,4	13,3	16,8
09.2018	3,3	4,8	2,2	23,6	16,3	18,5

⁵ Raporlama dönemleri itibarıyla karşılık kalemlerinin isimleri değişmiş olmakla birlikte ait oldukları ana kalem dikkate alınarak önceki dönemler için genel karşılık ve takipteki krediler özel karşılıklarından, 2018 sonrası için ise 5 kredi grubu için hesaplanan beklenen kredi zararı rakamları dikkate alınarak derlenmiştir.

12.2018	4,2	4,3	1,4	18,1	17,9	18,2
03.2019	4,5	4,6	6,4	19,0	18,8	17,4
06.2019	5,1	5,2	3,8	20,6	20,3	19,0
09.2019	6,7	6,0	2,8	22,4	25,0	20,8
12.2019	7,3	6,0	2,3	22,6	27,3	21,0

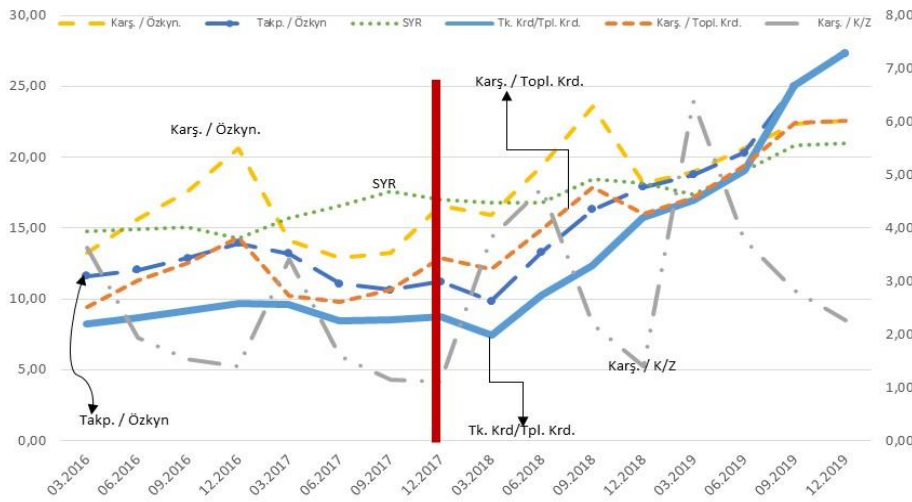
Düzenleme değişikliği öncesi ve sonrası rasyo değerleri incelendiğinde:

- Takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı yükseliş trendine geçmiştir. Ancak bunun düzenleme ile doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır.

- Bir birim kredi için ayrılan karşılığın cari yıl kar/zararına oranında ciddi bir artış olduğu gözlenmektedir. Buna bağlı olarak benzer şekilde karşılık toplamının özkaynağa oranında da artış görülmektedir.

- Banka'nın sermaye yeterliliği oranındaki analiz dönemindeki gelişimde ciddi bir dalgalanma görülmemektedir. Bu durum, SYR hesaplamasına dahil olan risklerin yönetiminde Banka'nın ciddi çaba sarf ettiğini göstermektedir.

Grafik 1. Akbank Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)*

* Grafikte Tk. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karş/ K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Akbank'ın rasyolarında trend yukarıdaki grafikte daha belirgin görülebilmektedir.

5.1.2. T. Garanti Bankası

Bankacılık sektörünün en büyük bankaları arasında yer alan bir başka banka T. Garanti Bankası'dır. Banka'nın analiz dönemine ilişkin hesaplanmış rasyo değerleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

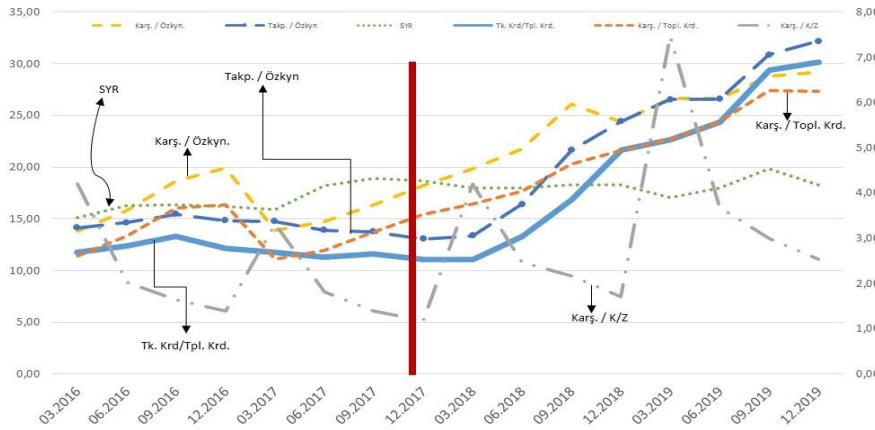
Tablo 5: T. Garanti Bankası Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Tpl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn.	SYR
03.2016	2,7	2,6	4,2	13,8	14,2	15,1
06.2016	2,8	3,1	2,0	15,8	14,6	16,3
09.2016	3,0	3,7	1,6	18,7	15,5	16,4

12.2016	2,8	3,7	1,4	19,9	14,8	16,2
03.2017	2,7	2,5	3,3	13,9	14,8	15,9
06.2017	2,6	2,7	1,8	14,7	13,9	18,3
09.2017	2,7	3,1	1,4	16,4	13,8	18,9
12.2017	2,5	3,5	1,2	18,2	13,1	18,7
03.2018	2,5	3,8	4,2	19,8	13,4	18,0
06.2018	3,1	4,0	2,5	21,8	16,4	18,0
09.2018	3,9	4,6	2,2	26,1	21,6	18,3
12.2018	4,9	4,9	1,7	24,4	24,4	18,3
03.2019	5,2	5,2	7,5	26,7	26,5	17,0
06.2019	5,6	5,6	3,7	26,6	26,6	18,0
09.2019	6,7	6,3	3,0	28,8	30,9	19,9
12.2019	6,9	6,2	2,5	29,2	32,2	18,3

Banka'nın takipteki krediler rakamında 01.01.2018 sonrası ciddi bir artış görülmektedir. Bu artış konjonktürden kaynaklanmaktadır. Genel eğilim olarak kredi karşılıklarının hem krediler, hem kar/zarar hem de özkaynak içindeki payında 01.01.2018 sonrasında artış eğilimi görülmektedir. Ancak karşılıkların özkaynakları azaltıcı etkisinin SYR üzerinde fazla yansımaları olmadığı görülmektedir. Bunda da Banka'nın bir taraftan diğer özkaynak kalemlerini güçlü tutarken, diğer taraftan da iyi bir risk yönetimi ile SYR'nin bozulmasını önlediği anlaşılmaktadır.

Grafik 2. T. Garanti Bankası Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)*

* Grafikte Tk. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karşl/ K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Yukarıdaki grafikte Banka'nın analize esas rasyolarında genel bir bozulma olduğu net şekilde dikkat çekmektedir.

5.1.3. T. Halk Bankası

Sektörün aktif büyüklüğü açısından ön sıralarda yer alan bankalarından olan T. Halk Bankası'nın özellikle son yıllardaki hacim büyümesi sonucunda ilk sıralara yerleştiği görülmektedir. Aşağıdaki tabloda Banka'nın rasyo değerleri bulunmaktadır.

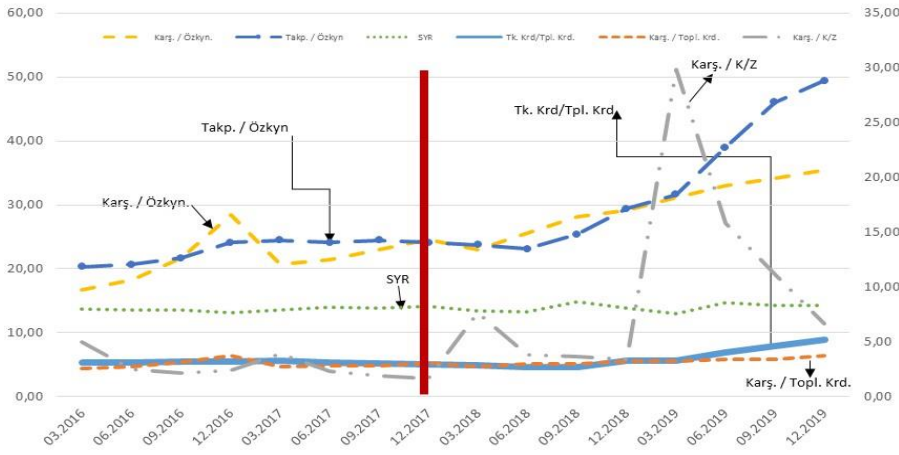
Tablo 6. T. Halk Bankası Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Tpl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn	SYR
03.2016	3,1	2,5	5,0	16,7	20,3	13,7

06.2016	3,1	2,7	2,4	18,3	20,6	13,5
09.2016	3,1	3,2	2,1	21,7	21,6	13,5
12.2016	3,2	3,8	2,4	28,5	24,1	13,1
03.2017	3,3	2,8	3,9	20,7	24,4	13,6
06.2017	3,1	2,8	2,3	21,5	24,1	14,0
09.2017	3,0	2,8	1,9	23,0	24,5	13,8
12.2017	3,0	3,0	1,7	24,6	24,1	14,2
03.2018	2,8	2,7	7,7	23,0	23,7	13,4
06.2018	2,7	3,0	3,8	25,5	23,1	13,2
09.2018	2,6	2,9	3,6	28,2	25,4	14,9
12.2018	3,3	3,3	3,4	29,1	29,4	13,8
03.2019	3,3	3,2	29,8	31,2	31,6	13,0
06.2019	4,0	3,4	15,9	33,0	39,0	14,6
09.2019	4,6	3,4	11,2	34,2	46,1	14,2
12.2019	2,8	3,7	6,6	35,4	26,5	14,3

Tablo incelendiğinde en dikkati çeken gelişmelerin kredi karşılıklarının bankanın karlılığı ve özkaynaklarına etkisi ile takipteki kredi hacminin özkaynaklara olan payıdır. Banka'nın özkaynaklarının düşük seviyede olması takipteki kredi özkaynaklar rasyosunun son dönemde yüksek çıkmasına neden olmuştur.

Grafik 3. T. Halk Bankası Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)

* Grafikte Tk. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karşl/ K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Bu çerçevede kredi karşılıklarındaki hesaplama değişikliğinin olumsuz etkisi yukarıdaki grafikte de net olarak görülebilmektedir.

5.1.4. T. İş Bankası

Bankacılık sektörünün en önemli oyuncularında yer alan T. İş Bankası'nın analiz kapsamında hesaplanmış rasyo değerleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7. T. İş Bankası Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Topl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn	SYR
03.2016	2,2	2,0	3,8	10,9	11,8	15,5
06.2016	2,4	2,6	2,1	14,1	13,0	16,0
09.2016	2,6	3,1	1,8	16,8	14,1	15,8

12.2016	2,4	3,1	1,4	17,9	13,7	15,2
03.2017	2,4	2,3	3,1	13,6	14,2	14,9
06.2017	2,4	2,6	2,1	14,9	13,9	16,5
09.2017	2,4	2,9	1,7	16,7	13,9	17,0
12.2017	2,2	3,0	1,4	16,9	12,5	16,7
03.2018	2,3	3,0	4,2	17,0	13,0	16,5
06.2018	2,7	3,3	2,7	19,7	16,3	15,9
09.2018	3,4	3,8	2,5	24,9	22,0	17,4
12.2018	4,1	4,2	1,7	22,8	22,5	16,5
03.2019	5,1	4,6	8,6	25,0	27,2	16,1
06.2019	5,8	5,1	5,7	26,4	30,2	16,9
09.2019	6,7	5,1	3,7	25,3	33,2	17,8
12.2019	6,5	5,4	2,6	26,3	32,1	17,9

Tablodan da görüleceği üzere Banka'nın kredi karşılıklarının toplam kredilere oranında önceki döneme göre az da olsa bir artış yaşanmıştır. Kredi karşılığı olarak ayrılan tutarların özkaynaklara olan oranında artış ile takipteki kredilerin özkaynaklara olan oranındaki artış dikkat çekmektedir.

Grafik: 4 T. İş Bankası Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)

* Grafikte Tkp. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karş/ K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Genel olarak yukarıdaki grafik incelendiğinde, Banka'nın uygulama değişikliğinin 2 rasyoya yansımaları daha net görülebilmektedir.

5.1.5. T. Vakıflar Bankası

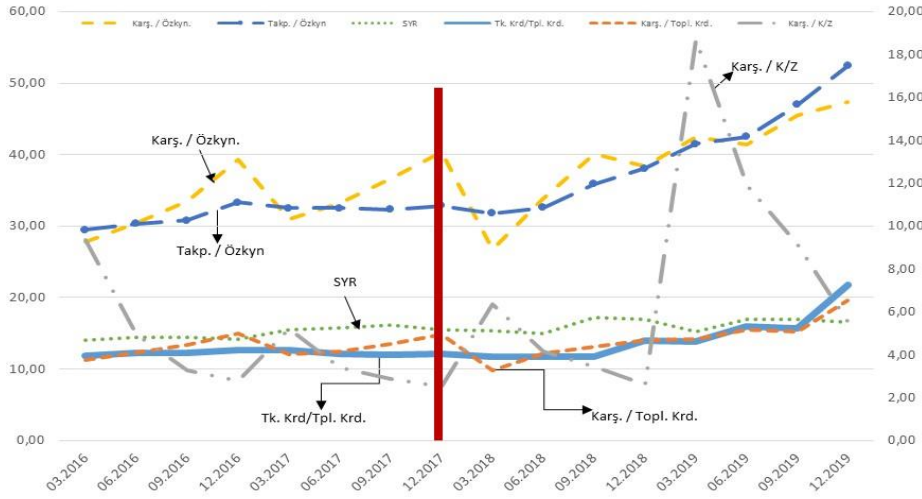
Uzun zamandır bankacılık sektörünün en büyük 10 bankası arasında yer alan T. Vakıflar Bankası'nın son yıllarda iş hacmindeki büyüme dikkat çekmektedir. Bu büyüme ile birlikte sektör sıralamasında ilk 5 banka arasına yerleşmiştir. Banka'nın analiz kapsamında hesaplanan rasyoları aşağıdaki tablodadır.

Tablo 8. T. Vakıflar Bankası Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Topl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn	SYR
03.2016	4,0	3,7	9,4	27,8	29,5	14,1
06.2016	4,1	4,1	5,0	30,4	30,3	14,4
09.2016	4,1	4,4	3,3	33,5	30,8	14,4
12.2016	4,2	5,0	2,8	39,3	33,3	14,2
03.2017	4,2	4,0	5,2	31,0	32,5	15,4
06.2017	4,1	4,2	3,4	33,3	32,5	15,7
09.2017	4,0	4,5	2,9	36,6	32,4	16,2
12.2017	4,0	5,0	2,5	40,4	32,8	15,5
03.2018	3,9	3,3	6,3	26,7	31,8	15,4
06.2018	3,9	4,0	4,2	33,9	32,6	15,0
09.2018	3,9	4,4	3,4	40,1	35,9	17,2
12.2018	4,6	4,7	2,6	38,3	38,1	17,0
03.2019	4,6	4,7	18,7	42,5	41,5	15,3
06.2019	5,3	5,2	11,9	41,4	42,5	17,0
09.2019	5,2	5,1	9,1	45,5	47,0	17,0
12.2019	7,2	6,5	5,6	47,4	52,4	16,6

Uygulama değişikliğinin en fazla etkisinin görüldüğü rasyolar Banka'nın özkaynakları ile ilişkili hesaplanan rasyolardır. Banka'nın özkaynaklarının seviyesinin sektör ortalamasının altında olduğu bilinmektedir. Bir diğer husus Banka'nın aktif karlılığı da sektör ortalamasının altındadır. Bunun sonucunda kredi karşılıklarının kara olan oranındaki volatilité dikkat çekicidir.

Grafik 5. T. Vakıflar Bankası Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)

* Grafikte Tkp. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karş. / K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Bu çerçevede yukarıdaki grafikte yer alan rasyolardan özkaynaklar ile ilgili olanlardaki olumsuz seyir dikkati çekmektedir.

5.1.6. Yapı ve Kredi Bankası

Bankacılık sektörünün bir diğer önemli oyuncusu konumundaki Yapı ve Kredi Bankası'nın analiz kapsamında hesaplanan rasyo bilgileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 9. Yapı ve Kredi Bankası Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Tpl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn	SYR
03.2016	4,3	3,7	8,2	24,3	27,9	14,5
06.2016	4,4	4,3	4,4	28,2	29,4	14,6
09.2016	4,8	5,0	3,4	32,1	31,3	15,0
12.2016	4,9	5,3	3,2	36,1	33,3	14,2
03.2017	4,7	4,1	7,5	27,0	31,2	14,4
06.2017	4,4	4,3	4,2	27,9	28,9	14,8
09.2017	4,4	4,7	3,3	31,2	29,0	14,9
12.2017	4,5	5,1	2,8	33,9	30,0	14,5
03.2018	4,2	4,0	6,7	26,2	27,3	14,0
06.2018	3,9	3,7	3,3	21,9	22,9	15,1
09.2018	3,8	4,1	2,8	25,0	23,6	17,4
12.2018	5,5	5,5	2,7	32,0	31,7	16,1
03.2019	5,5	5,7	10,9	34,6	33,4	16,2
06.2019	5,9	5,5	5,6	32,6	34,6	16,7
09.2019	6,9	6,2	4,3	35,5	39,6	17,8
12.2019	7,6	7,2	4,8	42,1	44,4	17,8

Banka'nın rasyolarına bakıldığında bir taraftan takipteki kredilerdeki artış diğer taraftan da kredi karşılıklarındaki hesaplama değişikliğinin özellikle 2019 yılında Banka'nın rasyolarında olumsuz etki yarattığı söylenebilir.

Grafik 6. Yapı ve Kredi Bankası Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)

* Grafikte Tkp. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karşl/ K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Banka'nın rasyolarına ilişkin yukarıdaki grafik incelendiğinde, Banka'nın bazı rasyolarının özellikle 2019 yılında olumsuz gelişim gösterdiği görülmektedir.

5.1.7. TC Ziraat Bankası

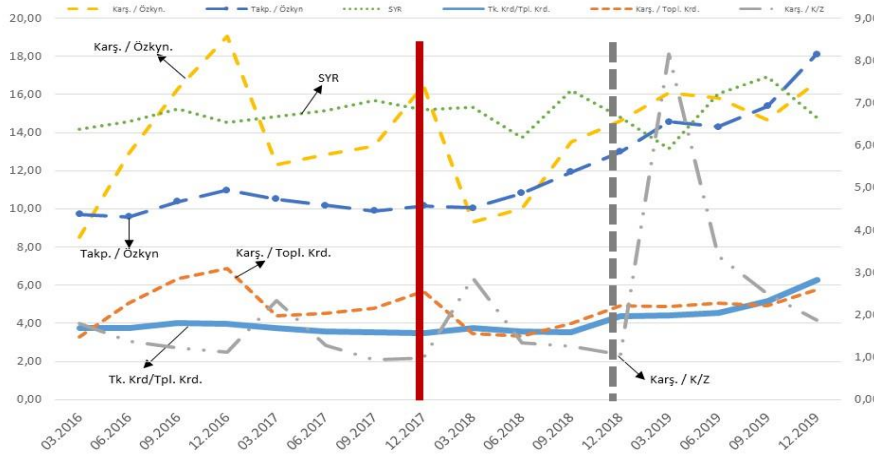
Bankacılık sektörünün genellikle ilk sırasında yer alan TC Ziraat Bankası, özellikle son yıllarda aktif büyüklüğü açısından ilk sırada bulunmaktadır. Banka'nın rasyo değerlerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 10. TC Ziraat Bankası Rasyoları (2016-2019)

Dönem	Tk. Krd/Topl. Krd.	Karş. / Topl. Krd.	Karş. / K/Z	Karş. / Özkyn.	Takp. / Özkyn	SYR
03.2016	1,7	1,5	1,8	8,5	9,7	14,2
06.2016	1,7	2,3	1,4	12,9	9,6	14,6
09.2016	1,8	2,9	1,2	16,3	10,4	15,2
12.2016	1,8	3,1	1,1	19,0	11,0	14,5
03.2017	1,7	2,0	2,3	12,3	10,5	14,9
06.2017	1,6	2,0	1,3	12,9	10,2	15,2
09.2017	1,6	2,1	0,9	13,3	9,9	15,7
12.2017	1,6	2,6	1,0	16,5	10,2	15,2
03.2018	1,7	1,6	2,9	9,3	10,0	15,3
06.2018	1,6	1,5	1,3	10,0	10,8	13,7
09.2018	1,6	1,8	1,3	13,5	11,9	16,2
12.2018	2,0	2,2	1,1	14,6	13,0	14,8
03.2019	2,0	2,2	8,1	16,1	14,6	13,2
06.2019	2,1	2,3	3,4	15,8	14,3	16,0
09.2019	2,3	2,2	2,5	14,7	15,4	16,9
12.2019	2,8	2,6	1,9	16,6	18,1	14,8

Banka'nın düzenleme değişikliğini takiben hemen bir değişiklik izlenmese de, bir sonraki yıl olan 2019'dan itibaren bazı göstergelerinde ayrışma olduğu izlenmektedir.

Grafik 7. TC Ziraat Bankası Rasyolarının Gelişimi (2016-2019)

* Grafikte Tkp. Krd/ Topl. Krd., Karş. / Topl. Krd. ve Karşl/ K-Z rasyolarında ikincil eksen baz alınmıştır.

Banka'nın rasyolarında en dikkat çekici değişim, 2018 yılı sonundan itibaren kredi karşılıkları / özkaynak ile takipteki krediler/özkaynak rasyolarındaki olumsuz değişimdir.

5.2. Rasyo Bazlı Genel Eğilimin Analizi

Çalışmanın bu bölümünde analiz kapsamındaki her bir rasyo bütünsel olarak değerlendirilmektedir.

5.2.1. Takipteki Kredi/ Toplam Kredi

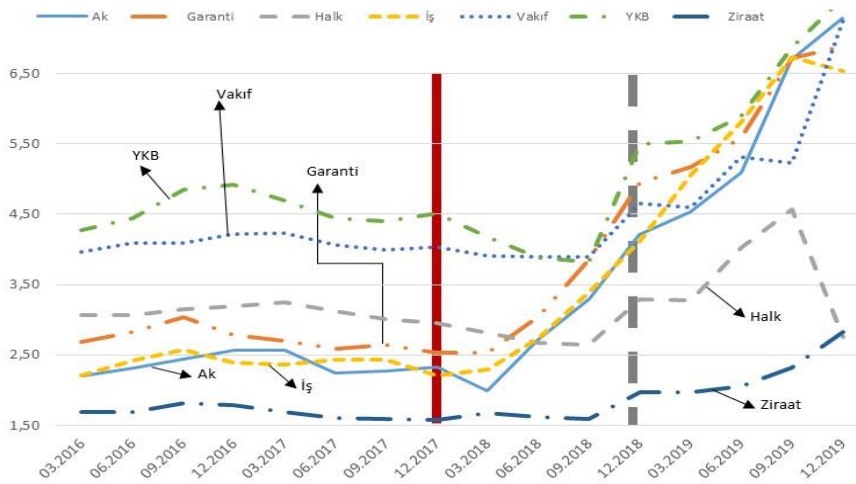
Analiz kapsamındaki 7 bankanın aktif kalitesi değerlendirilirken ilk olarak takipteki krediler / toplam krediler rasyosuna ilişkin rakamlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 11. Analiz Kapsamındaki Bankaların Takipteki Kredi/ Toplam Kredi Rasyosunun Karşılaştırılması (2016-2019)

Dönem	Akbank	T. Garanti Bankası	T. Halk Bankası	T.İş Bankası	T. Vakıflar Bankası	Yapı ve Kredi Bankası	TC Ziraat Bankası
03.2016	2,20	2,69	3,07	2,20	3,97	4,28	1,70
06.2016	2,31	2,83	3,07	2,42	4,09	4,44	1,69
09.2016	2,44	3,04	3,15	2,57	4,09	4,85	1,82
12.2016	2,57	2,79	3,19	2,39	4,22	4,92	1,78
03.2017	2,56	2,70	3,25	2,37	4,24	4,69	1,69
06.2017	2,25	2,58	3,13	2,43	4,06	4,44	1,61
09.2017	2,28	2,65	3,01	2,44	3,99	4,40	1,60
12.2017	2,33	2,54	2,95	2,21	4,03	4,52	1,58
03.2018	1,99	2,54	2,82	2,30	3,91	4,17	1,68
06.2018	2,73	3,05	2,67	2,74	3,89	3,89	1,62
09.2018	3,30	3,85	2,65	3,40	3,90	3,82	1,59
12.2018	4,21	4,95	3,29	4,12	4,65	5,50	1,97
03.2019	4,53	5,18	3,27	5,06	4,60	5,54	1,98
06.2019	5,09	5,58	4,02	5,80	5,32	5,89	2,05
09.2019	6,69	6,72	4,57	6,73	5,23	6,87	2,32
12.2019	7,29	6,89	2,76	6,53	7,25	7,58	2,83

Bu rasyonun seyri doğrudan çalışma konusunu oluşturan kredi karşılıkları yönetmeliği ile ilgili değildir. Ancak karşılık tutarı takipteki kredi ile bağlantılı olduğundan, donuk alacakların artması beraberinde karşılık tutarlarındaki artışı da getirecektir. Bu çerçevede, çalışmanın bütünselliği açısından bu rasyonun seyrine yer verilmesi gerektiği düşünülmüştür. Söz konusu rasyonun seyri tüm bankalarda genel olarak 2018 yılının 3. çeyreğine kadar yatay bir seyir izlemiştir.

Grafik 7. Takipteki Krediler / Toplam Krediler Rasyosunun Gelişimi (2016-2019)

Yukarıdaki grafik incelendiğinde TC Ziraat ve T. Halk Bankası dışındaki bankaların rasyo değerlerinin özellikle 2019 başından itibaren hızlı bir ivme gösterdiği izlenmektedir. Rasyo değerleri daha stabil görünen iki bankanın bu görünümün asıl sebebinin, özellikle son dönemde yeni kredi büyümesinin çok yüksek olması nedeni ile, temerrüt için gerekli zamanın geçmediği de dikkate alındığında doğal bir gelişme olduğu ifade edilebilir.

5.2.2. Kredi Karşılıkları / Toplam Krediler

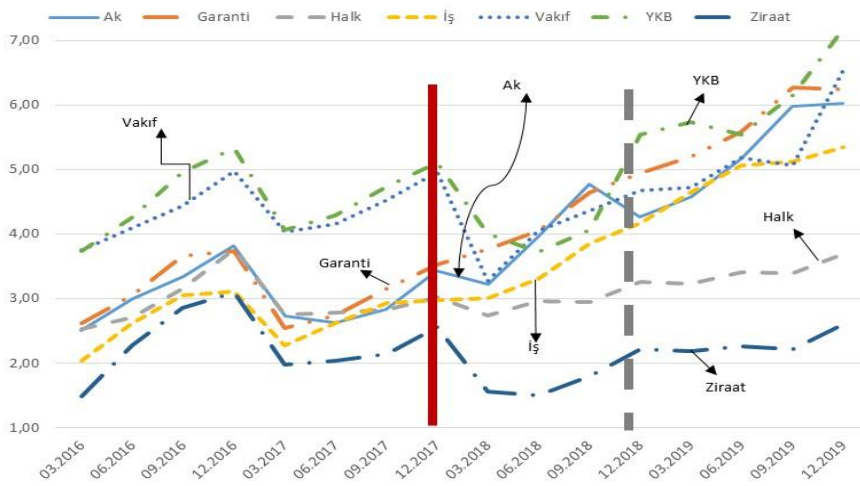
Analizdeki 7 bankanın tüm kredileri için ayrılmış olduğu kredi karşılıklarının toplam kredilere oranına ilişkin değerler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 12. Analiz Kapsamındaki Bankaların Kredi Karşılıkları / Toplam Krediler Rasyosunun Karşılaştırılması (2016-2019)

Dönem	Akbank	T. Garanti Bankası	T. Halk Bankası	T. İş Bankası	T. Vakıflar Bankası	Yapı ve Kredi Bankası	TC Ziraat Bankası
03.2016	2,51	2,62	2,52	2,04	3,75	3,73	1,48
06.2016	3,01	3,06	2,71	2,62	4,10	4,25	2,27
09.2016	3,35	3,67	3,16	3,05	4,44	4,96	2,85
12.2016	3,82	3,74	3,77	3,11	4,98	5,33	3,09
03.2017	2,74	2,54	2,76	2,28	4,03	4,07	1,98
06.2017	2,62	2,73	2,79	2,61	4,16	4,29	2,03
09.2017	2,84	3,15	2,83	2,93	4,52	4,74	2,15
12.2017	3,44	3,53	3,02	2,98	4,95	5,10	2,56
03.2018	3,22	3,77	2,73	3,01	3,28	4,01	1,56
06.2018	3,98	4,05	2,96	3,30	4,05	3,72	1,50
09.2018	4,77	4,65	2,95	3,85	4,36	4,06	1,80
12.2018	4,26	4,95	3,26	4,17	4,67	5,54	2,21
03.2019	4,58	5,20	3,23	4,65	4,71	5,73	2,19
06.2019	5,17	5,58	3,40	5,06	5,18	5,54	2,27
09.2019	5,98	6,27	3,39	5,13	5,06	6,15	2,21
12.2019	6,02	6,25	3,69	5,35	6,55	7,18	2,60

Tablo detaylı incelendiğinde genel trend olarak ortalama bir birim kredi için ayrılan karşılık rakamında düzenleme sonrasında artış olduğu izlenmektedir.

Grafik 8. Kredi Karşılıkları / Toplam Krediler Rasyosunun Gelişimi (2016-2019)

Sözkonusu rasyonun artış trendinin özellikle 2019 başından itibaren daha da hız kazandığı izlenmektedir. Yeni düzenlemeye 2018 başından itibaren geçildiği dikkate alındığında, 2019 yılı başındaki bu ivmenin nedenlerinden birisi olarak temerrüde düşen alacaklardaki artış hızı olduğu düşünülmektedir.

5.2.3. Kredi Karşılıkları / Kar/Zarar

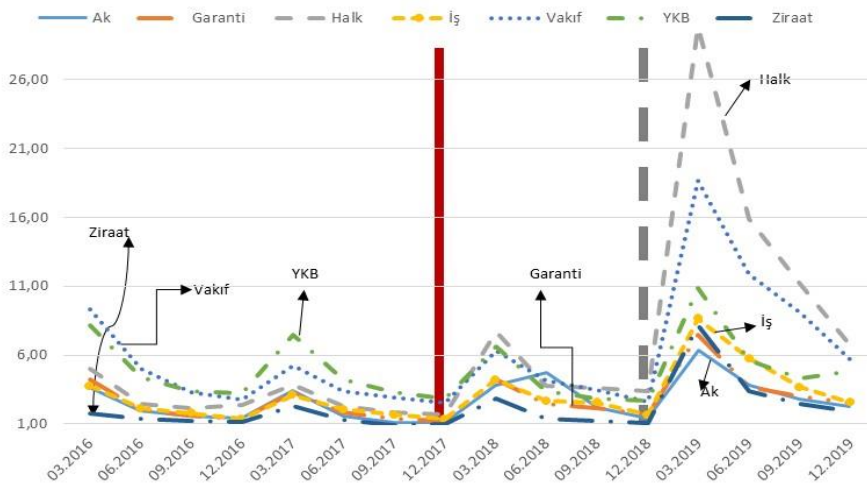
Bilindiği üzere kredilere ayrılan karşılıklar gider kaydedilir. Dolayısı ile bankanın karı azalır. Azalan kara bağlı olarak özkaynaklar gerekli büyümeyi yakalamaz. Bu ilişkinin seyrini görmek açısından hesaplanan ve analize dahil edilen rasyoya ilişkin değerlere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 13. Analiz Kapsamındaki Bankaların Kredi Karşılıkları / Kar/Zarar Rasyosunun Karşılaştırılması (2016-2019)

Dönem	Akbank	T. Garanti Bankası	T. Halk Bankası	T. İş Bankası	T. Vakıflar Bankası	Yapı ve Kredi Bankası	TC Ziraat Bankası
03.2016	3,62	4,20	5,01	3,76	9,36	8,19	1,80
06.2016	1,94	2,03	2,45	2,13	4,97	4,41	1,37
09.2016	1,53	1,64	2,12	1,76	3,28	3,40	1,21
12.2016	1,40	1,40	2,37	1,37	2,80	3,22	1,11
03.2017	3,42	3,32	3,88	3,10	5,23	7,48	2,34
06.2017	1,59	1,82	2,29	2,06	3,39	4,20	1,29
09.2017	1,14	1,39	1,85	1,67	2,89	3,30	0,94
12.2017	1,11	1,19	1,68	1,37	2,52	2,82	0,97
03.2018	3,83	4,21	7,68	4,20	6,34	6,65	2,87
06.2018	4,75	2,47	3,79	2,66	4,16	3,35	1,34
09.2018	2,19	2,17	3,62	2,54	3,44	2,81	1,25
12.2018	1,40	1,72	3,35	1,67	2,61	2,67	1,05
03.2019	6,39	7,46	29,83	8,64	18,69	10,88	8,15
06.2019	3,78	3,69	15,86	5,74	11,90	5,59	3,39
09.2019	2,82	3,01	11,18	3,67	9,13	4,27	2,49
12.2019	2,27	2,55	6,63	2,55	5,58	4,81	1,88

Tablonun incelenmesinden açıkça görüleceği üzere, bir taraftan önceki döneme göre bir birim kredi için daha fazla kredi karşılığı hesaplanması, diğer taraftan da bankaların karlılıklarının önceki yıllardaki artışı yakalayamaması sonucunda hemen hemen tüm bankalarda bu rasyo olumsuz bir şekilde artmıştır.

Grafik 9. Kredi Karşılıkları / Kar/Zarar Rasyosunun Gelişimi (2016-2019)

Kredi Karşılıkları / Kar/Zarar rasyosundaki asıl bozulmanın 2019 yılı başından itibaren olduğu görülmektedir. Yıl sonuna doğru bankaların bu göstergesinde bir miktar toparlanma olduğu dikkati çekmektedir.

5.2.4. Kredi Karşılıkları/Özkaynak

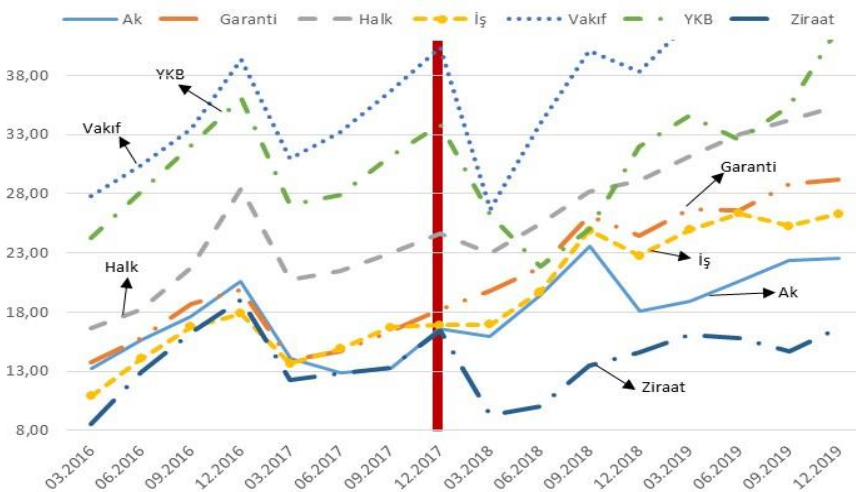
Bankalar açısından özkaynakların önemi tartışılmazdır. Düzenlemelerde de bir bankanın ana faaliyetleri bir şekilde doğrudan ya da dolaylı olarak özkaynakları ile ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle çalışmada kredi karşılıklarına ilişkin değişikliğin özkaynaklara yansımalarının da görülmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede analiz kapsamındaki bankalar açısından hesaplanan rasyo bilgileri aşağıdadır.

Tablo 14. Analiz Kapsamındaki Bankaların Kredi Karşılıkları/Özkaynak Rasyosunun Karşılaştırılması (2016-2019)

Dönem	Akbank	T. Garanti Bankası	T. Halk Bankası	T. İş Bankası	T. Vakıflar Bankası	Yapı ve Kredi Bankası	TC Ziraat Bankası
03.2016	13,28	13,80	16,69	10,90	27,85	24,32	8,52
06.2016	15,65	15,83	18,27	14,09	30,40	28,19	12,89
09.2016	17,61	18,66	21,73	16,78	33,51	32,06	16,32
12.2016	20,64	19,93	28,48	17,88	39,33	36,11	19,05
03.2017	14,10	13,92	20,72	13,63	30,96	27,04	12,31
06.2017	12,93	14,71	21,46	14,93	33,25	27,92	12,87
09.2017	13,23	16,36	22,96	16,73	36,64	31,18	13,31
12.2017	16,56	18,19	24,62	16,89	40,36	33,89	16,46
03.2018	15,92	19,82	22,98	16,96	26,68	26,19	9,31
06.2018	19,39	21,79	25,53	19,68	33,91	21,87	10,02
09.2018	23,56	26,10	28,21	24,91	40,10	25,04	13,52
12.2018	18,13	24,43	29,12	22,75	38,31	31,95	14,61
03.2019	18,97	26,66	31,21	24,97	42,53	34,56	16,10
06.2019	20,61	26,62	33,00	26,37	41,40	32,58	15,80
09.2019	22,36	28,82	34,21	25,26	45,52	35,46	14,67
12.2019	22,58	29,18	35,41	26,29	47,37	42,06	16,64

Rasyo değerleri incelendiğinde en yüksek oranların T. Vakıflar Bankası, T. Halk Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası'nda olduğu görülmektedir.

Grafik 10. Kredi Karşılıkları/Özkaynak Rasyosunun Gelişimi (2016-2019)

Kredi Karşılıkları/Özkaynak rasyosunun görsel gelişimini yukarıdaki grafikten izlemek mümkündür. Hatta bazı bankalarda kredi karşılıkları özkaynakların 1/3'ünü geçmiş yarısına yaklaşmış durumdadır.

5.2.4. Takipteki Krediler/ Özkaynaklar

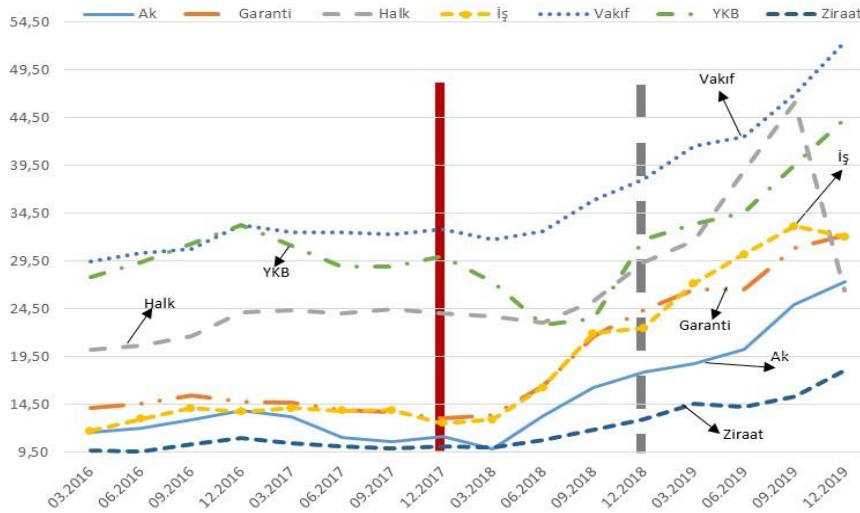
Özkaynaklarla ilgili bir diğer rasyo takipteki kredilerle ilişkilendirildiği rasyodur. Söz konusu rasyoya ilişkin sonuçlar aşağıdaki tablodadır.

Tablo 15. Analiz Kapsamındaki Bankaların Takipteki Krediler/ Özkaynaklar Rasyosunun Karşılaştırılması (2016-2019)

Dönem	Akbank	T. Garanti Bankası	T. Halk Bankası	T. İş Bankası	T. Vakıflar Bankası	Yapı ve Kredi Bankası	TC Ziraat Bankası
03.2016	11,63	14,15	20,28	11,77	29,50	27,88	9,72
06.2016	12,05	14,64	20,64	13,01	30,34	29,41	9,58
09.2016	12,87	15,46	21,64	14,15	30,83	31,33	10,39
12.2016	13,92	14,84	24,11	13,75	33,34	33,33	10,99
03.2017	13,21	14,76	24,43	14,16	32,54	31,17	10,51
06.2017	11,08	13,92	24,08	13,88	32,53	28,90	10,19
09.2017	10,62	13,77	24,48	13,91	32,35	28,96	9,90
12.2017	11,21	13,08	24,06	12,54	32,84	29,98	10,16
03.2018	9,84	13,36	23,73	12,96	31,78	27,28	10,04
06.2018	13,31	16,43	23,08	16,32	32,61	22,88	10,81
09.2018	16,32	21,64	25,36	21,98	35,86	23,55	11,93
12.2018	17,89	24,43	29,39	22,51	38,10	31,74	13,00
03.2019	18,77	26,55	31,64	27,18	41,49	33,41	14,56
06.2019	20,29	26,60	38,96	30,22	42,52	34,64	14,31
09.2019	25,00	30,88	46,05	33,16	47,02	39,59	15,38
12.2019	27,32	32,17	26,49	32,07	52,43	44,37	18,11

Bu rasyoda da genel olarak bozulma eğiliminin 2019 yılının başında başladığı görülmektedir.

Grafik 11: Takipteki Krediler/ Özkaynaklar Rasyosunun Gelişimi (2016-2019)

Takipteki Krediler/ Özkaynaklar rasyosu değerlerine ve trendine bakıldığında T. Vakıflar Bankası ve T. Halk Bankası'nın yanı sıra Yapı ve Kredi Bankası'nın değerlerinin de olumsuz doğru eğilim gösterdiği izlenmektedir.

5.2.6. Sermaye Yeterliliği Rasyosu

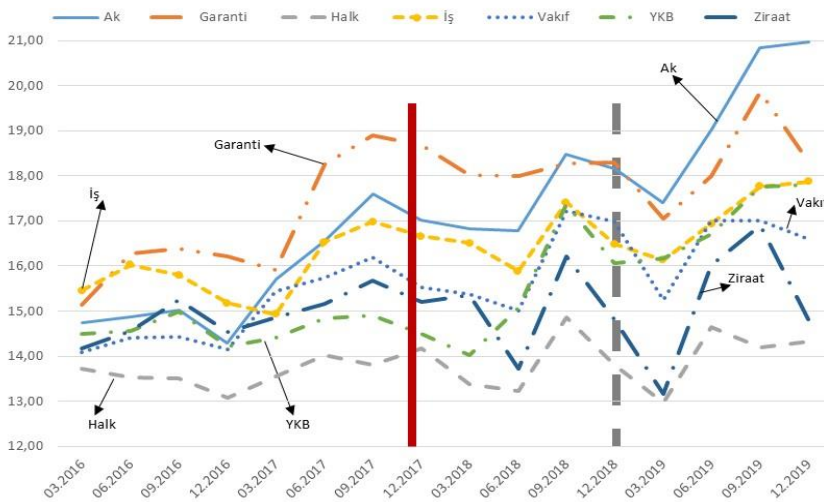
Sermaye yeterliliği rasyosu bankanın üstlendiği risklerin hesaplanmış hali ile yine düzenlemeye göre hesaplanan özkaynakları arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Aşağıdaki tabloda analiz kapsamındaki bankaların ilgili dönemlere ilişkin değerleri yer almaktadır.

Tablo 16. Analiz Kapsamındaki Bankaların Sermaye Yeterliliği Rasyosunun Karşılaştırılması (2016-2019)

Dönem	Akbank	T. Garanti Bankası	T. Halk Bankası	T. İş Bankası	T. Vakıflar Bankası	Yapı ve Kredi Bankası	TC Ziraat Bankası
03.2016	14,75	15,14	13,72	15,46	14,08	14,49	14,18
06.2016	14,88	16,27	13,52	16,03	14,42	14,57	14,57
09.2016	15,03	16,39	13,52	15,80	14,42	14,99	15,24
12.2016	14,30	16,21	13,08	15,17	14,16	14,21	14,55
03.2017	15,70	15,92	13,56	14,94	15,45	14,40	14,85
06.2017	16,56	18,26	14,02	16,53	15,74	14,84	15,17
09.2017	17,59	18,91	13,81	16,98	16,19	14,90	15,68
12.2017	17,03	18,68	14,18	16,66	15,52	14,49	15,20
03.2018	16,82	18,03	13,37	16,51	15,37	14,02	15,34
06.2018	16,78	17,99	13,23	15,88	15,02	15,08	13,73
09.2018	18,48	18,28	14,86	17,42	17,23	17,38	16,22
12.2018	18,16	18,31	13,80	16,49	16,99	16,07	14,81
03.2019	17,40	17,05	12,98	16,13	15,25	16,18	13,17
06.2019	19,05	18,01	14,64	16,94	17,01	16,72	16,02
09.2019	20,83	19,87	14,19	17,76	17,01	17,76	16,91
12.2019	20,97	18,31	14,33	17,87	16,61	17,81	14,82

Düzenleme değişikliği sonrasında SYR'de 2018 yılında çok önemli bir değişiklik olmazken, 2019 yılında bazı bankaların rasyoları aşağı yönlü bazılarının ise yukarı yönlü bir eğilim göstermiştir.

Grafik 12: Sermaye Yeterliliği Rasyosu Rasyosunun Gelişimi (2016-2019)

Sermaye Yeterliliği Rasyosu değerleri özellikle 3 kamu bankasında diğer bankalara göre daha aşağı seviyelerde gerçekleşmiştir. Akbank ve T. Garanti Bankası'nın SYR'indeki olumlu yöndeki artış dikkat çekicidir.

6- Sonuç

Türkiye dışındaki diğer ülkelerle ilgili yapılan çalışmalarda öne çıkan bulgular şöyledir: Albian'a (2020) göre, TFRS 9 kapsamında yeni şekliyle hesaplanan ayrılan karşılıkların takipteki kredilere oranında geçmiş uygulamaya göre azalma olduğu, Huizinga ve Laeven'e (2019) göre, Euro Bölgesinde kredi büyümesi ile ayrılan karşılık arasında ters yönlü ilişki olduğu, Seitz'e (2018) göre yeni düzenlemeye göre ayrılan karşılıkların özellikle finansal yapısı sıkıntılı olan bankalarda daha yüksek hesaplanmasına yol açtığı ifade edilmiştir. Türkiye ile ilgili yapılan çalışmalardan bazılarında ise: Karaaslan ve Gülhan'a (2020) göre Türkiye'de yeni düzenlemeye geçiş sonrası hesaplanan karşılık tutarlarında yükselme olduğu, Birkan'a (2019) göre düzenleme sonrasında takipteki kredi başına düşen karşılıkta düşüş olduğu öne sürülmüştür. Kredi karşılıklarına ilişkin TFRS 9 kapsamında yapılan değişikliğin Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların finansal yapısına etkisi konusunda en kapsamlı çalışma gözetim ve denetim otoritesi olarak BDDK'nın uygulama öncesi gerçekleştirdiği çalışmalarda ortaya konulmuştur.

Bu çerçevede, BDDK'nın konuya ilişkin yürüttüğü çalışmalar çerçevesinde bankaların TFRS 9 kapsamında karşılık ayrılması konusunda bankacılık sektörünün hazırlık seviyesini 2 ayrı anket ile belirlemeye çalışmıştır. Bu çalışmaları Eylül 2016 ve Haziran 2017 tarihlerinde etki analizi şeklinde gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda düzenlemelerin yürürlük tarihi olan 01.01.2018 tarihinden itibaren sektörde faaliyette bulunan 46 bankadan 36 bankanın (çalışmaya katılmayan 2 banka dahil) TFRS 9'a göre kredi karşılığı hesaplayabileceği ve finansal tablolarına yansıtılabileceği tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında yer alan 6 bankanın düzenlemeye geç uyum sağlayacağı, 9 bankanın ise hiç uygulamayacağını düşünüldüğü saptanmıştır. BDDK tarafından gerçekleştirilen 2. çalışmada ise düzenlemenin rakamsal etkisi sorgulanmıştır. Buradan elde edilen sonuç ise: sektörün % 78,1'ine sahip bankaların rakamsal değerlerine göre yeni karşılık uygulamasına göre yapılacak kredi karşılığı hesaplamaları sonucunda bulunacak karşılık rakamı önceki düzenlemeye göre + 4,1 seviyesinde azalış göstereceği, bunun da Sermaye Yeterliliği Rasyosu'nu çekirdek sermayede 35 baz puan, toplam rasyoyu ise 21 baz puan seviyesinde etkileyeceği şeklindedir (BDDK 2017).

Bu çalışma ise uygulama sonrası biriken 8 dönemlik fiili verilerin önceki dönemlerle karşılaştırılması sonucunda beklentiye uygun ya da farklı gelişmelerin olup olmadığını sorgulamaya yönelik yapılmıştır. Banka ve genel rasyo değerleri açısından özet olarak aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Akbank: Karşılaştırma yapılan iki dönem arasında kredi karşılıklarının özellikle, karlılık ve özkaynak üzerindeki olumsuz etkileri açıkça izlenebilmektedir.

- T. Halk Bankası: Son yıllardaki ortalamanın üzerinde büyüme gösteren bankanın kredi hacmindeki yeni artış, takipteki kredi/ toplam kredi rasyosunda önceki döneme göre farklılaşma olmamasına neden olmuştur. Ancak yeni verilen kredilere ilişkin temerrüt riskinin önümüzdeki yıllarda görülecek olması dikkate alındığında, kredi büyümesinin finansal etkisi daha net görülebilecektir. Bunun yanı sıra kredi karşılık hesaplamalarında değişiklik Banka'nın özellikle

karlılık ve özkaynak kalemlerinde olumsuz yönde etki göstermiştir. Banka'nın özkaynaklarının yeterli seviyede olmadığına ilişkin bir diğer gösterge takipteki kredi hacminin özkaynaklara olan oranındaki artış seyridir.

- T. İş Bankası: Banka'nın rasyolarında en dikkat çeken değişiklik özkaynakların, kredi karşılıkları ve takipteki kredilere göre yeterince artış gösteremediğidir.

- T. Vakıflar Bankası: Kredi karşılık hesaplamasına ilişkin en önemli etkinin özkaynaklarla ilişki rasyolarında olduğu dikkate alındığında, bankanın özkaynak seviyesinin sektör ortalamasının altında olmasının bir sonucu olduğu ifade edilebilir.

- TC Ziraat Bankası: Banka'nın analiz döneminde dikkati çeken en önemli husus özkaynaklara bağlı rasyolarında 2018 yılı sonundan itibaren olumsuz gelişmedir.

Rasyolar açısından yapılan genel değerlendirme kapsamında;

- Kredi büyümesi geçmiş yıllara göre daha fazla olan 2 kamu bankasında takipteki kredi/toplam kredi rasyosu düşük izlenmektedir.

- İkinci rasyo olan Kredi Karşılıkları / Toplam Krediler rasyosunda ise bankaların birim kredi başına düşen karşılık değerinin artışında; bir taraftan kredi karşılığı hesaplamada dikkate alınan risklerdeki artış, diğer taraftan da donuk alacak tutarının toplam kredilerdeki payının artması ile daha fazla kredi karşılığı ayrılması gereken kredi hacmindeki büyümenin etkisi olduğu düşünülmektedir.

- Bir diğer rasyo olan Kredi Karşılıkları / Kar - Zarar Rasyosunda özellikle 2019 yılında bozulma yaşandığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak 2018 yılı ortasından finansal piyasalardaki bozulmanın banka bilançolarına yansımalarının gecikmeli olarak 2019 yılı başından itibaren görülmesi olduğu düşünülmektedir.

- Kredi Karşılıkları/Özkaynak Rasyosu değerlerine göre, özellikle 2 kamu bankası ve bir özel sermayeli bankanın oranlarının son dönemlerde yükselen seyri, finansal açıdan olumsuz görülmektedir.

- Takipteki Krediler/ Özkaynaklar Rasyosu açısından özellikle 2019 yılı başından itibaren olumsuz trendin gözle görülür şekilde arttığı izlenmiştir.

- Sermaye Yeterliliği Rasyosu açısından kredi karşılıklarına ilişkin düzenlemenin doğrudan etkisi yerine dolaylı etkisinden bahsedilebilir. Çünkü SYR hesaplamasında kullanılan özkaynak rakamı doğrudan finansal durum tablosundaki özkaynaklar olmayıp, yabancı kaynaklar içinde yer alan ve belirli koşulları taşıyan bazı değerlerin ilgili düzenleme çerçevesinde ilave edilmesiyle oluşan bir değeri ifade etmektedir. Ancak yine de bu dönemde SYR açısından 3 kamu bankasının diğer bankalara göre daha düşük seviyelerde oran oluşturdukları görülmektedir.

Bir diğer önemli husus, denetim ve gözetim otoritesinin beklentilerinin tersine genel olarak yeni uygulamanın bankaların karlılığına ve özkaynaklarına olumsuz etkisi olduğudur. Literatürde yer alan bazı çalışmalarla da bu çalışmada elde edilen bulguların örtüştüğü görülmektedir. Netice olarak, kredi karşılıklarına ilişkin yeni uygulama analiz yapılan dönem sonuçlarına göre bankaların finansal tablolarını olumsuz etkilemiştir. 2020 yılında yaşanan olumsuz gelişmelerin finansal piyasalara olan ve önümüzdeki dönemde de atarak gideceği beklenen etkileri ile birlikte oluşacak finansal yapının iyileştirilmesine yönelik bankacılık sektörünün proaktif tedbirler almasına ihtiyaç duyulduğu ifade

edilebilir. İkinci olarak 2018’de Türkiye’de yaşanan ekonomik gelişmeler ve en son 2020 yılında oluşan pandemi ortamının etkileriyle kredi sınıflandırmaları ve karşılıklar konusunda bankalara getirilen esnekliklerin analizimizde belirlenemeyen bir sapma yaratabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede ilerleyen dönemlerde hem normal finansal ortama döneceği hem de analizde kullanılacak dönem sayısının artacağı düşünülerek daha etkin analizler yapılması mümkün olabilecektir.

Kaynakça

- Albian,A. (2020), Loan Loss Provisioning and Market Discipline: Evidence from the IFRS 9 Adoption, *SSRN Electronic Journal*, March 2020, syf. 1-38.
- BDDK (2020), TFRS 9 Uyarınca Beklenen Kredi Zararı Karşılığı Hesaplamasına İlişkin Rehber.
- BDDK (2017), Karşılık Yönetmeliği Hakkında Basın Açıklaması.
- Birkan, R.(2019), TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Bankacılık Sektöründeki Kredi ve Alacaklara İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılıklarının İncelenmesi, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 109, syf. 109-132.
- Ceran,Y. ve Öz, M.(2014), TMS-32, TMS-39 ve TFRS-7, TFRS-9 Kapsamında Finansal Araçlar: Sunum, Muhasebeleştirme, Ölçüm ve Açıklamalar Standardına İlişkin Bir İnceleme, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 14, Sayı: 28, syf.227-259.
- Gebhardt, G & Novotny-Farkas,Z.(2018), Comparability and Predictive Ability of Loan Loss Allowances – The Role Of Accounting Regulation Versus Bank Supervision Center for Financial Studies (CFS), *Working Paper Series*, No. 591, 1-67.
- Huizinga, H. and Laeven, L.(2019), The Procyclicality of Banking: Evidence from the Euro Area, *European Central Bank Working Paper*, Series No 2288.
- Karaarslan, S.ve Gülhan,O.(2020), TFRS 9'a Geçişin Türkiye'de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan-2020, syf.111-124.
- KPMG (2015), IFRS 9 Content, Challenges and Tools.
- PWC (2020), Bankacılık sektörü TFRS 9 beklenen kredi zararlarına odaklanıyor, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Bülteni.
- PWC (2017), ‘Yeni Finansal Araçlar Standardı’ Beklenen kredi zararlarına ilişkin örnekler, UFRS 9 Yayınları, sayı 4.
- PWC (2015), ‘Yeni Finansal Araçlar Standardı’ Beklenen kredi zararları nedir?, UFRS 9 Yayınları sayı 2.
- Seitz, B., Dinh, T., & Rathgeber, A. (2018). Understanding Loan Loss Reserves under IFRS 9: A Simulation-based Approach. *Advances in Quantitative Analysis of Finance and Accounting*, 16, 311-357.
- Sultanoğlu,B.(2018), Expected Credit Loss Model by IFRS 9 and Its Possible Early Impacts on European and Turkish Banking Sector, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Eylül 2018, syf.476-506.
- Us, V.(2020), TFRS 9 Uygulamasının Seçilmiş Bankalar Bazında Kredi Sınıflandırması ve Karşılıkları Üzerindeki Etkisi, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 22, syf. 297-314.
- Yıldırım, S.(2018), *UFRS 9'un Banka Performansına Karşılıklar Bakımından Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yüksek Lisans Programı.
- Zamil, R.(2020, April),Expected loss provisioning under a global pandemic, Financial Stability Institute (FSI) of the Bank for International Settlements (BIS) Briefs No 3, ISSN 2708-1117 (online), ISBN 978-92-9259-365-0 (online)